

Prof. Heller: PRAVDA A HEBREJSKÉ MYŠLENÍ

(Přepis znahrávané přednášky vyslovené v roce 1994 (2.11.) na pozvání prof. Hejdánka do cyklu přednášek *Pravda a subjekt v české myšlenkové tradici*)

Motto: Ekumenický překlad: Žd11,1 *Věřit Bohu znamená spolehnout se na to, v co doufáme, a být si jist tím, co nevidíme.* Kralický: Žd11,1 *Víra pak jest nadějných věcí podstata, [a] důvod neviditelných.*

Co my dnes vkládáme do pojmu pravda a víra? Vkládáme tam i to, jak dnes žijeme, a to je i nebezpečné.

Pojem *pravda* (etymologie – Machek): *víra* z pojmu vyleze postupně v době, kdy se přiblížíme k hebrejské vrstvě. Korigace Machka je v tom, že tvar *pravý* je starší tvar a *praviti* z toho vzniklo; *praviti* souviselo i s pojmem *pravý* (správně vésti, řídit rovným, správným či přímým způsobem)

A odtud pak *pravda* jako opozitum ke *křivda*. Původně asi ve smyslu náležitý postup, spravedlnost. Terpve později došlo ke stylizaci pravdy jako shody se skutečností, tedy opaku lží. Viz sloveso *napraviti*, udělat správným.

Odtud můžeme odvodit sloveso: řídit se sdělením – a tedy *praviti*, *mluviti* tak, aby se vše dělo správně.

Pravý znamenalo podle Machka *rovný, přímý* (staroslověnština) a v mravním smyslu (to je až „druhý plán“) *jdoucí rovně, bez oklik.*

U všech Slovanů byla *pravost*, *slušnost*, *spravedlnost*, *mírnost* atd. a *koncovka –st* znamenala subjektivní aspekt, kdežto *pravda* je *spravedlnost*, *objektivní aspekt*, pak i *právo*, *pravidlo*, pak i *právní*, *správný*. *Právo*, *pravý* nemá mimo slovanštinu ekvivalent. Znamenalo to vpředu, pak i to, co jde přímo, nikoli křivě (*rectus* od *regó* – *správně řízený*; *pravus* – *neřízený, křivý* ... od *depravare* – *svézt z pravé cesty*)

Pravda ej velice proměnlivý tvar, *prothetický*¹ pojem. Každý chce mít *pravdu* a tak za ní vydává to, co má:

Angličan – He's right – doslova: je napravo

Francouz – Il a raison – doslova: má rozum

Němec – er hat recht – doslova: má právo

Čech – má pravdu, tj. je *vlastníkem správného pojetí* a ve staročeském významu *slůvko pravda* *zni: má spravedlnost.*

Je otázka, nakolik je i *Husova pravda* *vlastně spravedlností?* (To je problém *křesťanské tradice* – *problém spravedlnosti a ospravedlnění.*)

Filosofický slovník Bruger: *formální pravda* v evropské tradici je *shoda skutečností* a jejím kritériem je *evidence* a *materiální pravda* je pak *shoda myšlenky* či *výpovědi* se *jsoucnem.*

Heller: tak *mluví o pravdě* ti, kdo jsou *bezpečně usazeni* v „*říši ono*“, v *říši předmětné* a v této *říši* se *biblické pojetí pravdy* *nezakládá.* Tam je to jinak. Tedy jak?

Biblické pojetí pravdy

Biblické pojetí pravdy rovněž *souvisí* s výrazy jako *EMET* a to je *odvozenina kořene ÁMÁN.* *ÁMÁN* je *obsažen* ve *slůvku amen.* *Kořen ÁMÁN* je *odložen* jen v *hebrejštině* a *teprve* z ní do *aramejštiny*, *syrštiny*, *arabštiny.* Jeho *základní význam* je: *být pevný, spolehlivý, trvalý a věrný.*

¹ To bude asi *prothetický*: *prothesis* – *lingvistický pojem*, který *znamená přidání nějaké slabiky* na začátku slova – *ke kořenu*

Trvalý a věrný spolu souvisí, souvisí s problémem času (jediná obdoba v celém starém Orientu je v egyptštině, kde kořen MEN znamená rovněž být pevný a trvat. Egyptština není však semitský jazyk).

Slovesné odvození je z kořene ÁMÁN a z něho je jmennou odvozeninou pravda, tj. EMET.

Hebrejšтина má:

- Stupeň slovesný obyčejný (jako my).
- Stupeň intenzivní – úsilná činnost
- Kauzativ – působit, že se něco děje, takže od ležet je kauzativ položit, čili být příčinou toho, že něco leží; od stát je kauzativ postavit, čili být kauzou toho, že něco stojí; od vidět – ukázat, tj. způsob, že někdo něco vidí; od pít – napojit; jíst – krmit atd.

Tento kmen je můstkem mezi – v hebrejštině – pravdou a vírou. Sloveso ÁMÁN, od něhož je odvozen termín EMET – pravda znamená v aktivu v obyčejném kmeni být pravdivý, spolehlivý, věrný, trvalý (NIFÁL znamená být zvlášť pevný, trvalý...)

Být pevný v kauzativ by znamenalo dělat někoho pevným, trvalým, věrným. A toto je v hebrejštině věřit. No to je přece nesmysl, ne? Že my děláme vírou Boha věrným? Nebo jak to je? Zjistilo se, že ten zapřičiňovací kmenový stupeň kauzativ má tři formy.

1. *Faktiv*: *fació*, když někoho dělám statečným, že dotyčný tak opravdu je.
2. *Estimativ*: Ale co když někdo moc statečný není, ale já ho za statečného považuji? Estimativ tedy je, že někoho za nějakého považuji a pak mohu dotyčného za statečného vyhlásit, deklarovat. Např. někdo je obviněn a ukáže se, že je nevinný, tedy spravedlivý, a tak je ospravedlněn na základě alibi a soudních důkazů je ospravedlněn fakticky – máme zase faktitiv.

Může se stát, že důkazy o jeho vině jsou nedostatečné a v tom případě právní zásada o presumpci nevině řekne, že ho budeme považovat za nevinného čili za spravedlivého. My ho tedy ospravedlníme, ale na základě nedostatku důkazů. To je estimativ, tj. domníváme se.

3. *Deklarativ*: Soud však musí vydat rozsudek, vyhlásit rozsudek a tak ho vyhlásit za spravedlivého, a to je tedy deklarativ.

To ospravedlnit má tedy tři stupně F, E, D. Stejně je to s pojmy a) věření, b) věrnost, c) pravda. Pohybujeme se ve slovese ÁMÁN.

Když věřím, tak tím neříkám, že Bůh se stává věrným tehdy, když mu věřím, nýbrž říkám, že ho za věrného považuji, a to třeba i navzdory své vlastní nevěrnosti, nedůležitosti a nevěře, a že ho za věrného vyhlášuji navzdory tomu, co je před očima. Tady je centrální věc celého Hellerova života a myšlení a proto je teolog.

Nejen moje nedověra, ale i moje nevěra, věrnost Boží nevyprazdňuje. Škodí tolik, jako když pes na měsíc štěká nebo neštěká. A v tom okamžiku jsem osvobozen, svobodný od svých pocitů. A to je rozhodující krok od zajetí ve vlastním já, které mi umožňuje, abych se otevíral.

Takže víra, ve smyslu hebrejské sémantiky, není výpověď o mých zbožných pocitech, nýbrž výpověď o tom, že navzdory tomu, co je ve mně a kolem mne, Boha za věrného považuji a za velkého vyhlášuji. To je víra. A odtud je krůček k pravdě.

Odvozeniny neslovesné od kořene ÁMÁN – převážně jmenné – jsou různé. Vezmeme tři.

1) ÁMEN, původně užívané snad i jako jméno, užívané ovšem jako adverbium. Řecký překlad GENOITOS (staň se) ukazuje, že znamenalo asi v původním smyslu tolik, co určitě, jistě, zajisté, staň se.

Dvě odvozeniny jsou podstatná jména:

2) EMÚNÁ – pevnost, spolehlivost, věrnost, poctivost i víra (49× výskyt ve SZ)

3) EMET – frekventovanější – ekvivalent lat. veritas, řec. ALETHEIA (podle frekvence v řečtině ze septuaginty)

EMÚNÁ není centrálním termínem pro víru ve Starém zákoně, ten zní jinak. Ve SZ pojem víra není tak centrální jako v NZ, např. u Pavla, to proto, že se SZ pohybuje v hebrejštině a ta je dynamická a myslí ve slovesech.

O Božím království toho moc ve SZ nenajdeme, ale najdeme tam vyznání, jak kraluje Hospodin.

Ježíš mluví o Božím království, které ale je Boží kralování. Nejdříve akce a potom teprve stav. Když to obrátíme, tak se to bortí. A stejné je v hebrejštině to, čemu se v NZ říká víra. Obsahově již ne jako doposud, lingvistický/y kořen BÁTÁH, který znamená původně o něco se opřít (opřu se o stůl, židli atd., spoléhat na něco, tzn. na Hospodina.).

EMET – pravda – ve SZ vysoká frekvence (147×), je to něco, v čem je vždy časová dimenze; totiž trvám na tom, co jsem slíbil, stojím si v slibu, jsem pevný ve svém předsevzetí. Tento časový moment pravdy je klíčový. Jde o to, že zítra opravdu udělám to, co jsem dnes či včera slíbil.

Exodus 18,21 – Muž pravdy je ten, kdo se nedá ničím odchýlit od svého slibu ani nijak ovlivnit, ale udělá, co má.²

Josue 2,12 – znamení pravdy je takové znamení, na které se bude v budoucnu opravdu dbát, které bude platit.³

Kazatel 12,10 – slova pravdy jsou taková, na která se lze spolehnout za všech okolností.⁴

Pravda je to, co se nadále osvědčí či bude osvědčovat jako pevné a spolehlivé. Pravda je tedy dynamická, má rozměr naplnění či odborněji má eschatologický úběžník. Její fakticita není předmětná, nejde o něco, co bezčasově a bezkonkurenčně odpovídá skutečnosti, nýbrž je to dějinné. Nejde o dějiny v bibli v evolučním smyslu, ale jako posloupnosti Božích zásahů do dění.

SZ pojetí pravdy je tedy pojetí dějové, eschatologické; spočívá v tom, že pravda se prokazuje činem, když se ukazuje, že slib, zaslíbení nebylo klamem. Viz i začátek přednášky pravda a praviti. Jestliže jsem něco pravil, pak tedy když to, co jsem pravil, splním, pak to bude pravda.

Klasické místo ve SZ je Jeremiáš 10,10: *adonail elohím emet hu elohím chaím u melech ólam*. Doslova: Hospodin Bůh pravda on Bůh život a král věku. Ani kralická ani ekumenická bible překlad nevystihují, o co tu jde: *Hospodin je Bůh pravý a živý a král věčný*, jenže to nestačí. V hebrejštině je tu vazba velice plastická.

Vsuvka: ukázalo se v hebrejské gramatice, že čas, CHRONOS (Řecko) je souřadnice našeho myšlení. Hebrejšтина nemá ekvivalent pro CHRONOS, jen pro KAIROS, ten zní

² Kralická: Ex 18,21 Vyhledej také ze všeho lidu muže statečné, bohabojné, muže pravdomluvné, kteříž v nenávisti mají lakomství, a ustanov z nich knížata nad tisíci, setníky, padesátníky a desátníky. Ekumenická: Ex 18,21 Vyhlédni si pak ze všeho lidu schopné muže, kteří se bojí Boha, muže důvěryhodné, kteří nenávidí úplatek. Dosad' je nad nimi za správce nad tisíci, sty, padesáti a deseti.

³ Kralická: Joz 2,12 Nyní tedy, prosím, přísahňte mi skrze Hospodina, poněvadž jsem učinila vám milosrdenství, že i vy učiníte s domem otce mého milosrdenství, a dáte mi znamení jisté. Ekumenická: Joz 2,12 Zavažte se mi nyní prosím přísahou při Hospodinu, že také vy prokážete milosrdenství domu mého otce, jako jsem já prokázala milosrdenství vám. Dejte mi věrohodné znamení,

⁴ Kralická: Kaz 12,10 Snažovaltě se kazatel vyhledati věci nejjádostivější, a napsal, což pravého jest, [a] slova věrná. Ekumenická: Kaz 12,10 Kazatel se snažil najít výstižná slova; tak bylo zapsáno, co je pravé, slova pravdy.

hebrejsky *É*, tzn. čas omezený příležitostí. Každý z nás máme svůj čas, protože se naše časy překryly, tak jsme se mohli setkat, ale čas je dimenzí mé osobnosti. Žádný objektivní čas mimo mne a mimo čas toho, v čem jsem nebo s kým se setkávám, neexistuje.

Zpět: tedy to, co čteme v bibli jako v ploše, má svou plasticitu. Jak je ten obrat Jeremiášův doopravdy? Hebrejské znění nemá genetivní vazbu. Pravda tu je v apozici, takže je nutné přeložit: *A Hospodin je Bohem, který je pravda sama, je Bohem, který je život sám, a je králem věku (ÓLÁM).*

ÓLÁM je oblast jak časová, tak prostorová, jejíž hranice leží za naším horizontem, a to je v jeremiášovském kontextu zcela zřetelná výpověď. Ten kontext říká: modly národů nic nedokážou; Hospodin, jenž jest pravda sama, splní, co zaslíbil, Hospodin, jenž jest život sám, dá život hynoucím a on sám jako vladař všeho jsoucna, věku i světa vysvobodí ty, kteří mu patří (to říká Jeremiáš v situaci zajetí babylónském).

Je-li Hospodin pravda sama, pak můžeme čekat v zajetí babylónském; to, co zaslíbil navzdory tomu, co máme před očima, splní.

Proti tomu uděláme krok do NZ: je psán řecky a pravda a víra se překládá dvěma rozličnými výrazy. Víra – PISTIS a pravda – ALETHEIA. Spojení mezi pravdou a vírou je v hebrejštině bezprostřední. Obě jsou odvozeny z téhož kořene, v NZ už ne a to díky řečtině, jejím pojmům, její historii. Ale pisatelé NZ byli židé, byť jazykově řecky vzdělaní, ale duchovně byli zakotveni ve SZ. Takže když píší řecky, je v pozadí jejich řeckého mluvení hebrejské myšlení. Většina ústředních novozákonních pojmů má nejen hebrejské pozadí, ekvivalent, nýbrž i významy, sémanticky jsou strukturovány tímto starozákonním ekvivalentem či tradicí, které za tím leží.

ALETHEIA má jinou etymologii, a tudíž i sémantickou strukturu, tj. to, co je zjevné, odkryté až průhledné. A- záporová předpona (naše ne, jako atypický apod.) LATHANÓ: skrývám, tajím či podsvětní řeka zapomnění LÉTHÉ.

V NZ ve výrazu pravda došlo k významovému posunu. Jeho původní řecká náplň spočívala v tom, že ALÉTHEIA byla protikladem bájí, mýtu, a proto patřila na stranu stejnou jako LOGOS, jímž řecká mysl vyjadřovala vnímání jsoucna jako logické, srozumitelné struktury.

U Platóna je pravda to věčné, božské, to, co patří do světa idejí – mimo čas, mimo proměnu, a je protikladem toho pouhého stínového obrazu, kterým je hmotná skutečnost. Takže tady je evidentní snaha vymanit pravdu z té proměnlivosti jevů a vznést ji na trůn. Použitelnost tohoto pojmu pro vyjádření novozákonní zvěsti byla problematická, tj., jak se utkat s rozporem té časové, dějové pravdy hebrejské a té nadčasové (ideové) pravdy řecké. Jak to dát dohromady?

Udělal to tím, že z nadpřirozeného se stalo budoucí, čili svět idejí byl nahrazen perspektivou budoucí, eschatologickou. Jinak řečeno v myšlení starého křesťanstva nás dokonalost nečeká v nehmotné duchovní nadpozemskosti, nýbrž v Boží budoucnosti, v Božím království, a tím se ALÉTHEIA přiblížila k tomu, čemu se v hebrejštině říká EMET. Ale napětí tu zůstalo. Je to zápas v obsahu pojmů, jak teologova tak i filosofova.

Tady se utkává NZ, jakoby ve jménu celé té semitské tradice, s tím, co Řekové udělali dávno dřív.

Exkurs: 7.-6. st. (viz *Nástin religionistiky*) etický zlom: magické rituální ovlivňování božstev funguje špatně nebo nefunguje vůbec, a tak je třeba na to jít jinak, a tak přicházejí přibližně ve stejné době v Číně Konfucius a Lao-ce a říkají: „*změňte se, neměňte bohy*“, pak Buddha, pak Mahavíra v Indii a pak Zarathustra, zase říkají totéž. V Řecku (Thalés ...) mění bohy na živly – depersonalizující, kdežto v hebrejské oblasti proroci, obzvláště Jeremiáš, říkají, že nestačí etika, ne-zrušte personální vztahy, ale je třeba se zeptat zdali ten, koho vzýváte, není jiný, než si ho představujete. Tady personální rozměr zůstává.

Tahleta personalizace či repersonalizace znamená průlom do všeho dalšího mluvení o Bohu, které na jedné straně navazuje na SZ, užívá jeho pojmových zásob, a přece je nově transformováno. Příklad: vánoční poselství, sláva na výsostech bohu a na zemi a teď se konvečně říká: *pokoj lidem dobré vůle*, a to je nesmysl. V řeckém znění je: *pokoj lidem, v nichž má bůh zalíbení*. V tom je ten rozdíl. Ve SZ není zřetelně vysloveno, v kom bůh nemá a má zalíbení.

Zdá se, že má zalíbení v Izraeli, ale i ten Hospodina neustále naštvává, no a teď Bůh ve svém milosrdenství toto překročí. V hříchu mít zalíbení nebudu, ale budu mít zalíbení v lidech, ne už jen v Izraeli. To novozákonní překročení je překročení od Izraele k lidem. Ale toto překročení je pro člověka, skrze člověka, a v člověku, a to je Ježíš.

Tím jsme u toho problému repersonalizace: V Izraeli ve svědectví proroků, současníků etického zlomu Bůh nemizí, ale je jiný, než si ho člověk představuje; jeho personalita transcenduje lidskou představu osobnosti a právě ve směru tohoto staršího prorockého vykročení pokračuje NZ, když chápe pravdu personálně. Oni už byli dříve takové náznaky, vykročení, například CHOCHMÁ – moudrost (SZ) už byla hypostazována (kniha přísloví cca 8. kap.), jak Hospodin měl moudrost přede všemi věky, jak si s ní hrál. Není sám, hraje si s ní, to se pak objevuje i v Trojici, učení, které chce říci, že uvnitř v Bohu je vztah, který není závislý na vztahu k tomu, co je mimo něj. Čili život.

Vztah je v NZ, tato personální pravda přichází v Kristu, který přišel, aby svědectví vydal pravdě⁵. Ba milost a pravda se stala právě skrze Krista.⁶ Jeho učedníci vyznávají: slovo tvé pravda jest. Ježíš sám říká: *"Já jsem ta cesta, pravda i život. Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne"*⁷ A tato pravda vás vysvobodí (Vzpomeňme si na Jeremiáše 10.10.) A to znamená – viz časové dimenze pravdy – že Kristus je splněním božích zaslíbení, že se v něm Bůh osvědčil jako pravdivý, když splnil, co slíbil.

Shrňme, co jsme se z biblické analýzy dozvěděli:

Nejen SZ pravda, ale i NZ pravda není orientována na to, čemu jsme si my navykli říkat skutečnost, co vnímáme svými smysly jako skutečnost. Není to tedy shoda se skutečností a její ověřitelnost, ale není to také pravda ve smyslu statické ideje, mimočasové, neproměnitelné. Biblická pravda má časový rozměr, upíná se k setkání s tím, který zaslíbil a splnil, kdežto my slibujeme a nesplníme, selháváme, a tím právě klameme nejen druhé, ale i sebe, nejsme věrni svému poslání, svým slibům a to znamená, že nežijeme z pravdy. Jsme jako „polámané třtiny“, o které se opřít znamená poranění. A proto nás biblická pravda, tedy věrný bůh a věrný Kristus především, zahanbuje. Teprve zahanbený člověk je totiž hotov přijmout něco, co půjde proti srsti jeho pýše a jeho sebevědomí i jeho vzdoru. Ale vše to, co Hospodin vykonal při Izraeli, a to, jak Kristus naplnil Boží zaslíbení, ukazuje, že pravda je nejen nad námi – to by stačila i ta statická – nýbrž že je s námi, že jde s námi, že se na ni

⁵ Kralická: J 18,37 I řekl jemu Pilát: Tedy král jsi ty? Odpověděl Ježíš: Ty pravíš, že já král jsem. Ját' jsem se k tomu narodil, a proto jsem na svět přišel, abych svědectví vydal pravdě. Každý, kdož jest z pravdy, slyší hlas můj. J 18,38 Dí jemu Pilát: Co jest pravda? A to pověděv, opět vyšel k Židům, a dí jim: Já na něm žádné viny nenalézám.

Ekumenická: J. 18.37 Pilát mu řekl: "Jsi tedy přece král?" Ježíš odpověděl: "Ty sám říkáš, že jsem král. Já jsem se proto narodil a proto jsem přišel na svět, abych vydal svědectví pravdě. Každý, kdo je z pravdy, slyší můj hlas." J 18,38 Pilát mu řekl: "Co je pravda?" Po těch slovech vyšel opět k Židům a řekl jim: "Já na něm žádnou vinu nenalézám"

⁶ Kralická: J 1,16 A z plnosti jeho my všickni vzali jsme, a to milost za milost. Ekumenická: J 1,16 Z jeho plnosti jsme byli obdarováni my všichni milostí za milostí.

⁷ Ekumenická: J 14,6 Ježíš mu odpověděl: "Já jsem ta cesta, pravda i život. Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne. Kralická: J 14,6 Dí jemu Ježíš: Já jsem ta cesta, i pravda, i život. Žádný nepřichází k Otci než skrze mne.

můžeme spolehnout, protože je živá a též, že se na ni můžeme spolehnout navzdory tomu, co je v nás, co je i kolem nás. (Viz co pro mne je víra, to, co mne osvobozuje, abych svou vlastní skepsi považoval za relevantní. Tady se to znovu protíná.) Bible má pro toto krásný výraz u Pavla Římanům Ř 4,18: „*On uvěřil a měl naději, kde už naděje nebylo*“⁸; tedy výraz biblické naděje proti naději. Jestliže pravda je splnění toho, co bylo zaslíbeno, pak naděje je jiným opisem pro tentýž jev.

Kdybychom byli odkázáni na pravdu kolem sebe nebo na pravdu v nás (tedy pravdu imanentní), bylo by to s námi zlé. Světem zmítají přívaly lži, přelévají se i do našeho nitra, není divu, že se Pilát ptá, *co je pravda a jiní kde je pravda*.

Člověk seznámený s tím vším ví, že pravda zůstává nad námi a před námi, že se dokonce dává poplivat a možná někdy i křížovat uprostřed klamu i lži, a přece je vítězná. I když je s námi, nejsme jejími majiteli, ale jejími služebníky; ti, kdo ji nevlastní, ale kdo mohou a smí být jejím vlastnictvím.

Závěr

Jak již bylo na začátku řečeno, každý chce mít pravdu a vydává za ní to, co každý má. Pravda jest, říkají jedni, a myslí toto mít. Pravda není, když ji nemám já sám a nemohu ji mít. Dobře, bylo jim to dáno, mají to ☺. Pak jsou tam lidé, kteří bez ohledu na to, jakou mají v sobě nejistotu, nějak věří. A pak jsou tam konečně lidé, ti nejkritičtější, ti nejkrizovější psotavy mně blízké, kteří věří navzdory. Například žalmistu 22.2 Ježíš cituje na kříži: „*Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?*“. To je někdo, kdo (i bez žalmu a Ježíše) vyčítá bohu, že jej opustil. To je vážně slovo. Ale ani to přesvědčení, že ho Bůh opustil, nevede k tomu, že by s Bohem přerušil komunikaci, on mu to ještě vyčítá, a právě v tom je naděje toho dalšího pokračování, žalm končí totiž vítězným vyznáním, že Bůh je blízko a pomůže. Tady je cesta pro všechny typy lidí, každý se musí nějakým způsobem najít.

Hejdánek: učedník vyzývaný Ježíšem říká: *věřím, pomoz nedověře mé*.⁹ Ježíš sám mluví, že víra „*je jako hořčičné zrna, které člověk zasel do své zahrady; vyrostlo, je z něho strom a ptáci se uhnízдили v jeho větvích*.“ (L 13,19) Já bych se bál těch, kteří věří v křeči, že jsou nedostateční, tak to chtějí nějak překonat, ale tam, kde žádná víra není, ani maličko, tak nemá co růst. Jenom z negativní stránky to nejde. Je to dobrá motivace, ale nemůže být semenem, začátkem. To je křečovitost.

Heller: ano, ano, viz epištola k židům: „*Bez víry však není možné zalíbit se Bohu. Kdo k němu přistupuje, musí věřit, že Bůh jest a že se odměňuje těm, kdo ho hledají*“ (Žd 11,6). Každý stál někdy, i v myšlení, na rozcestí, a tu se proti zrnu hořčičnému kupila fůra argumentů. To zrno hořčičné je nutné, ale ta fůra argumentů, která se proti němu kupí, není tak relevantní.

Heller sám k sobě: *hereze?* Hereze definuji jako záměnu subjektu a predikátu. Například „Bůh je láska“ a ten predikát jmenný můžeme dát vždy do instrumentálu – láskou. Když však řekneme „láska je Bohem“, tak je všechno v čudu ☺, tak pak vše, co si představuji já jako láska se stalo Bohem a je to modlička, kdežto pokud řeknu, že „Bůh je láskou“, mimo jiné, tak ten bůh tu lásku transcenduje. Čili modla začíná tam, kde likvidace transcendence, toho, koho nazýváme Bohem, se strhuje do mých rukou a umožňuje mi manipulaci, která se nazývá magií.

⁸ Kralická: Ř 4,18 Kterýž v naději proti naději uvěřil, že bude otcem mnohých národů, podlé toho povědění: Takť bude símě tvé. Ekumenická:

⁹ Ekumenický: Mk 9,24 Chlapcův otec rychle vykřikl: "Věřím, pomoz mé nedověře!" Kralický: Mk 9,24 A i hned zvolav otec mládence toho s slzami, řekl: Věřím, Pane, pomoz nedověře mé.

A v tomto směru jsem blízko těm, kteří možná nemají jasno, kdo je vede, ale rozumí sami sobě jako vedený a odpírám těm, kteří sice vyhlásují, že je někdo vede, mají vepředu jen motor, a sami šlapou na plyn.

Hejdánek: čteme Payna¹⁰, co ty na to? On tam říká, že Bůh nepochybně stvořil pravdu, ale od té chvíle, co ji stvořil, už proti ní nic nemůže dělat a musí jí poslouchat, poněvadž pravda v Ábelovi zvítězila proti zlému Kainovi a v Abrahamovi atd. a v Jákobovi dokonce zvítězila nad Bohem.

Heller: Ano jistě, Geneze 32.¹¹ Takže jo, jo, to mám rád ☺ . Takže u Jákoba: milej Jákob se vrací z Mezopotámie //F.G. mezi-říčí// a má strach, že narazí na nemilého bratříčka a ten ho o všechno obere (Hejdoš: poněvadž ho nejdříve obral sám /smích/). Ano, a tak se hrozně modlí k Hospodinu a celej se zmítá strachem. A že by se tak jako moc bál Hospodina, to tam není, a pak přijde k mezi zemi zaslíbené a to není jen obyčejná mez. Přes tu, když přešel Abraham tak se teprve ocitl v zemi zaslíbené, i Josue atd.

A přepraví Jákob to, co má a připravuje se, jak to bude s Ezauem; a zůstal tam Jákob sám a samota je situace, ve které můžeme být přepadeni a tu v tom brodu ho *někdo* přepadne, *někdo* se mu postaví do cesty a hebrejščina tam má, že to je muž, *Íš* má tři významy: 1. muž, 2. jednotlivec, 3. někdo-kdosi-masko. On v té tmě nerozpoznává, kdo ho přepadl, ale ten, kdo ho přepadl, ten mu brání v jeho cestě a staví ho do rozhodnutí, zdali tou cestou půjde dál, a pak nemůže než zápasit, anebo zda-li se té cesty vzdá, obrátí se a uteče, ale on už má všechno přepraveno přes ten brod, jeho poslání a celý smysl jeho cesty života je v cestě vpřed a tu Jákob třeba sám a třeba v noci, třeba s neznámým se dá do zápasu.

¹⁰ pro první seznámení: viz http://cs.wikipedia.org/wiki/Petr_Payne

¹¹ Ekumenický: Gn 32,22 Šli tedy napřed s darem, zatímco on přenocoval oné noci v táboře.

Gn 32,23 A té noci vstal, vzal obě své ženy i obě své služky a jedenáct svých synů a přebrodiv se přes Jabok.

Gn 32,24 Vzal je a převedl je přes potok se vším, co měl.

Gn 32,25 Pak zůstal Jákob sám a tu s ním kdosi zápolil, dokud nevzešla jitřenka.

Gn 32,26 Když viděl, že Jákoba nepřemůže, poranil mu při zápolení kyčelní kloub, takže se mu vykloubil.

Gn 32,27 Neznámý řekl: "Pusť mě, vzešla jitřenka." Jákob však odvětil: "Nepustím tě, dokud mi nepožehnáš."

Gn 32,28 Otázal se: "Jak se jmenuješ?" Odpověděl: "Jákob."

Gn 32,29 Tu řekl: "Nebudou tě už jmenovat Jákob (to je Úskočný), nýbrž Izrael (to je Zápasí Bůh), neboť jsi jako kníže zápasil s Bohem i s lidmi a obstáls."

Gn 32,30 A Jákob ho žádal: "Pověz mi přece své jméno!" Ale on odvětil: "Proč se ptáš na mé jméno?" A požehnal mu tam.

Gn 32,31 I pojmenoval Jákob to místo Peniel (to je Tvář Boží), neboť řekl: "Viděl jsem Boha tváří v tvář a byl mi zachován život."

Gn 32,32 Slunce mu vzešlo, když minul Penúel, ale v kyčli byl chromý.

Gn 32,33 Synové Izraelovi nejedí až podnes šlachy při kyčelním kloubu, protože Bůh poranil Jákobovi šlachy kyčelního kloubu.

Kralický: Gn 32,24 A zůstal Jákob sám; a [tu] zápasil s ním muž až do svitání.

Gn 32,25 A vida, že ho nepřemůže, obrazil jej v příhbí vrchní stehna jeho; i vyvinulo se příhbí stehna Jákobova, když zápasil s ním.

Gn 32,26 A řekl: Pusť mne, nebť zasvitává. I řekl: Nepustím tě, leč mi požehnáš.

Gn 32,27 I řekl jemu: Jaké jest jméno tvé? Odpověděl: Jákob.

Gn 32,28 I dí: Nebude více nazýváno jménem tvé [toliko] Jákob, ale [také] Izrael; nebo jsi statečně zacházel s Bohem i lidmi, a přemohls.

Gn 32,29 I otázal se Jákob, řka: Oznam, prosím, jméno své. Kterýžto odpověděl: Proč se ptáš na jméno mé? I dal mu tu požehnaní.

Gn 32,30 Tedy nazval Jákob jméno místa toho Fanuel; nebo jsem [prý] viděl Boha tváří v tvář, a zachována jest duše má.

Gn 32,31 I vzešlo mu slunce, když pomínul [místa toho] Fanuel, a kulhal na nohu svou.

Gn 32,32 Protož nejedí synové Izraelští až do tohoto dne [té] žily krátké, kteráž jest v vrchním příhbí stehna, proto že obrazil příhbí stehna Jákobova na žile krátké.

Ten zápas si musíme představit jako řecko-římský, kdy se jeden druhého v objetí snaží povalit, a tím ho diskvalifikovat. A tu se stane, že Jákob v úsilí, ve kterém ví, že teď už celá cesta jeho života spočívá v tom, zdali zůstane věren svému úkolu, a to je ta cesta vpřed, toho, koho v tom zápasu objímá, nepouští. A tu nastává úsvit a úsvit je nebezpečná chvíle a protože při úsvitu padají masky, bude vidět, s kým zápasí, a ten, koho považuje za démona říká: *pust' mne, protože svítá* a Jákob řekne ohromnou věc: *nepustím tě, leč mi požehnáš*. Tohle slovo – leč mi požehnáš – je třeba vidět v souvislosti s tím, co se stalo předtím: ten zápasící totiž (kralická bible) *obrazil ho v příhbi stehna*, tzn. zchromil mu kyčelní kloub a Jákob se přesto nedal přemoci, nepustil ho z objetí. To zchromení kyčelního kloubu znamená nejen nemožnost zdánlivě, na první pohled, další cesty, nýbrž znamená také rozbití možnosti dalšího požehnání, BĀRĀH je hebrejsky dar života a dar života je dar potomstva a oni měli tenkrát představu, že rozmnožovací orgány muže jsou ledviny a to souviselo s bedry. Jestliže tam byl zchromnut, tak to znamená, že už toto požehnání – cesty, potomstva, země a vůbec takové kráčení kupředu je mu odřeknuto. Jestliže v tomto okamžiku prosí Jákob o požehnání, žádá si požehnání jako výkupné od toho, koho drží navzdory tomu, že je zchromen, znamená to, že Jákob v tom okamžiku žádá o něco jiného než o to, co se dříve nazývalo požehnání.

Ten termín požehnání je tu pronikavě transformován. Jak? To vysvětluje Pavel v epistoletě k Římanům v 8. kap., že milujícím Boha všechny věci napomáhají k dobrému. Když vás potká démon v temnotách, tak můžete utéci a pak vám toto setkání nebude k dobrému, anebo vydržet tam, kde je vám zle a to tak dlouho až se vám tato zkušenost obrátí k dobrému. To je podstata jákoboovského boje. Protože odmítané utrpení a nepodstoupené nebezpečí rozbíjí a rozkládá. Kdežto přijaté utrpení, podstoupené nebezpečí integruje a transformuje. A neznámý se ptá: *jak se jmenuješ?* Jákob povídá: *Jákob*. A Jákob dostává od neznámého nové jméno Izrael, ten, který zápasil s Bohem a s lidmi a přemohl je.

Když se Jákob ptá na jméno neznámého, tak ten řekne: *proč se ptáš na jméno mé, které je divné*, ale dává mu požehnání on bezejmenný a tato bezejmennost je zároveň rozpuštěním masky, protože bezejmenný je Hospodin. Hospodin (nevíme přesně jak se vyslovoval: hebrejsky jahve?, Jaho?...), Jahve je jenom zákryt, znamená v překladu: ten, který je působivě přítomen. Ten, který působí bez ohledu na to, jestli jej přivoláváme nebo nepřivoláváme. Ten, který se nám také může postavit dokonce v démonské podobě do cesty a zchromit nás, abychom nekráčeli tak švarně po svých cestách a ani nemohli utéct, ale kulhali po těch jeho. A v to okamžiku je strach z bratra pryč, vždyť co to je? Nic. Hospodina se budeš bát. Né jak já, ale jak ty.

Hejdánek: Payne to ale vykládá jako vítězství nad Bohem a to, co si dovolil bylo na tu dobu moc.

Heller: Ano jistě, vlastně to tak je.

Hejdánek dodává: A on tam má, že pravda nesnáší nepravost a každou nepravost božskou i lidskou pronásleduje.

Heller na úplný závěr dodává: Studenti jsou moje dróga ☺